

יום רביעי,
כ"ו בניסן תשפ"ה

27.4.22

קמפוס מנהלים

הוראה מותאמת פרט

יהודית סומך

מדריכה מחוזית אל"ה-הכלה על יסודי

מחוז מרכז

מה צפוי לנו בקמפוס?

יישום בפועל

יעדים

מה קיים היום?

ברוכות וברוכים הבאים לעתיד.

מכוונות חכמות עוזרות לנו לקנות,
לשמוע מודיקה, לתכנן את החופשות שלנו
ולשמור על קשר עם בני אנוש אחרים.

אבל

מה עם בית הספר?
מהם המרכיבים שמשפרים
הישגי לומדים?
איך אנחנו גורמים לתלמידים
להיות לומדים עצמאיים?

?

**מה השתנה בלמידה?
כיצד למידה דיפרנציאלית,
יכולה לעזור למורים
לפתור את אחד האתגרים
הוותיקים בתחום החינוך:**

ההבדלים בין לומדים ולומדות שונים

כל מורה מכיר את זה. יושבים מולך מעל ל-30 תלמידים, וכל אחד מהם הוא עולם ומלואו. אין סיפור אחד שדומה לשני. ובגיל הזה הם משתנים כל הזמן. כמורה, אתה צריך להיות דרוך, להבין את הסיפור של כל אחד ולהתאים את עצמך ואת הדרך שבה אתה מלמד.

המבט המבולבל בעיניים שלו - זה בגלל שהוא לא הבין את הדוגמא הזאת, או שהוא רב עם החברה שלו והוא לא איתך מתחילת השיעור?

זאת שיושבת בסוף ובוהה בלוח: משועממת כי זה קל מדי, או אולי החומר הזה מאתגר בשבילה והיא כבר מזמן איבדה את הכיתה? אולי פשוט השעה שתיים והם רעבים ועייפים והגיע הזמן לסגור את הספר ולשחק איתם איזה משחק שיעיר אותם?"

**הנה עובדה שמורים מכירים משחר
ההיסטוריה של ההוראה: תלמידים
שונים זה מזה באופן מהותי. כדי
להצליח ללמד ילדים - וגם מבוגרים! -
צריך להכיר ולהבין את ההבדלים
ביניהם, ולשנות את ההוראה בהתאם.**

**כלומר: להתאים את ההוראה
לתלמיד, ולא את התלמיד
להוראה.**

בסביבות למידה מסורתיות וגם בסביבה דיגיטלית לומדים עוסקים הרבה בקריאה, חיפוש מידע וכתיבה. בעבודה יחידנית או שיתופית ודיגיטלית [כל אחד בזמן שלו] ברמות שונות של שיתופי פעולה בין לומדים - זו הזדמנות נהדרת ללמידה דיפרנציאלית, כי המורה יכול להציע לתלמידים בכיתה תכנים, משימות ועזרים שונים, אבל כל תלמיד או תלמידה קוראים ומבצעים את המשימות בזמן, במקום ובקצב המתאימים להם. מי שנתקל בקושי יכול להעזר בפיגומים [רמזים, הרחבות] שהמורה מסביר מראש.

כך, למשל, תלמיד שיש לו ידע קודם בנושא, או שלא נתקל בקשיים מיוחדים בעת הקריאה, יבצע את המשימה בלי להשתמש ב'עזרים' ובלי תיווך של המורה. לעומתו, תלמיד אחר יכול לקרוא את הטקסט בהמשכים, בחלקים שונים של היום, לעצור כשהוא לא מבין ולהעזר בפגומים השונים. על המורה למצוא דרכים שונות להצגת תוצרים נוחה של תלמידי הכיתה.

המורה המשכלל את יכולתו לאפשר לתלמידים לעבוד בקבוצות זוכה לחזות בדיונים משמעותיים בין התלמידים ובלמידה הדדית. הקבוצות יכולות להיות הומוגניות או הטרוגניות, בזוגות או כאלה שיש בהן עד ארבעה-חמישה תלמידים. חשובות לא פחות הן **הבחירה** בידי התלמידים **והאוטונומיה** שלהם. זאת משום שהן מאפשרות תחושה של בעלות על הלמידה, התאמה טובה יותר לתחומי העניין ולכן – הגברת המוטיבציה. כמו כן עבודה בקבוצות מאפשרת לתלמידים להרחיב את הבנתם באמצעות חקירת רעיונות גדולים.

A top-down view of a desk with various items: a silver laptop on the left, a coiled cable at the top center, a pen holder with pens on the top right, a pair of round glasses on the right, and a black watch at the bottom right. The text is centered over the laptop and desk area.

**התומכים בהוראה דיפרנציאלית אומרים
שתלמידים הלומדים בדרך של הוראה
דיפרנציאלית מעורבים יותר בלמידה משום שדרכי
ההוראה מותאמות להעדפות שלהם ומשום
שההוראה מתבצעת באזור ההתפתחות הקרובה
שלהם (ויגוצקי, 1978). ישנן עדויות ליעילות של
הוראה דיפרנציאלית בהשגת יעדים לימודיים
בדרכים כגון עבודה בקבוצות ובחירת משימות
על-ידי התלמידים (Smit & Humpert, 2012).**

תלמידה מדווחת....

ביותר ויותר שיעורים המורים משתמשים באפליקציות או אתרים ברשת כדי לעזור לנו ללמוד. כשזה קורה אני מרגישה שזה 'שלי'... זאת אומרת, זה לא פרק יבש מהספר שאני פשוט צריכה לשנן אלא משהו שמרגיש הרבה יותר 'אמיתי' וממחיש לי את התופעה או העקרון. הרבה פעמים זה משהו שאני בחרתי, שאני יכולה להשתמש בו מתי שאני רוצה ואיך שאני רוצה. לפעמים אנחנו יוצרים משהו בקבוצה, למשל סרטון שמסביר את החומר, וככה אני מבינה הרבה יותר טוב מאשר כשאני מקשיבה למורה באופן פסיבי. אני, למשל, כבר ממש מומחית ביוטיוב ויודעת לעשות סרטונים ממש מקצועיים... עכשיו אני יכולה להעביר את זה הלאה, לעוד תלמידים, בכל העולם!

יעד 12- תשפ"ג

המשימה: הפעלת תכנית מוסדית רב מערכתית
תיאור המשימה: הפעלת תכנית מוסדית רב מערכתית המכוונת לשילוב הלומדים במערכת החינוך הרגילה תוך הרחבת ההכלה והקידום של הלומדים המתקשים ובעלי הלקויות (לקויות למידה וקשיי התנהגות) והפחתת מספר המופנים לוועדות עפ"י חוק (חינוך מיוחד - ועדות שילוב, ועדות השמה)

צוות בית ספרי בראשות מנהל/ת ביה"ס ובהשתתפות:

המחנך, היועץ, מורה השילוב, פסיכולוג, מת"ל, רכז שכבה, מערך
מסייע/רכז התאמות ללמידה ולהיבחנות ובעלי תפקידים נוספים, כמו: רכז
חינוך חברתי, רכז פדגוגי/שכבה/מקצוע

כדי לקדם את הישגי
התלמידים, עומדים לרשות
בית הספר שני בעלי
תפקידים -
המת"ל ורכז ההכלה
והם דואגים ל:
מיפוי, מעקב ובקרה
סביב מענה מותאם פרט

יעד 12- תשפ"ג

המשימה: הפעלת תכנית מוסדית רב מערכתית
תיאור המשימה: הפעלת תכנית מוסדית רב מערכתית המכוונת לשילוב הלומדים במערכת החינוך
הרגילה תוך הרחבת ההכלה והקידום של הלומדים המתקשים ובעלי הלקויות (לקויות למידה וקשיי
התנהגות) והפחתת מספר המופנים לוועדות עפ"י חוק (חינוך מיוחד - ועדות שילוב, ועדות השמה)

כלל הלומדים המתקשים ובעלי הלקויות (לקויות למידה וקשיי התנהגות)
בחינוך הרגיל.

- ✓ **מיפוי לומדים-ביחס למצבם הלימודי, רגשי, התנהגותי, חברתי, משפחתי**
- ✓ **בניית תוכנית התערבות אישית- בניית תוכנית אישית מתוך נקודות החוזק**
- ✓ **איגום משאבים- שעות, מסגרות, תחומים**
- ✓ **מפגשי צוות – חשיבה, דיון, בדיקת יישום והערכת התקדמות.**

A top-down view of a workspace. On the left, a silver laptop with a black keyboard is open. In the center, a white mug with a blue rim and a white handle is filled with dark coffee. To the right of the mug is a small, light-colored starfish. In the top right corner, there are several green palm fronds. Scattered around the laptop and coffee are several seashells of different shapes and colors (orange, brown, white). A white spiral notebook is partially visible in the top left corner. The background is a light-colored, textured surface, possibly a wooden table or a piece of paper.

מה ניתן לעשות?

**לאחר שמיפינו את כלל הלומדים,
חשבנו בצוות משותף מה ניתן לעשות מבחינת
מענים בית ספריים וחיצוניים,
בנינו תכנית אישית בהתאם לחוזקות ולקשיים,
עלינו לחשוב על התלמיד בתוך הכיתה...
מה ניתן לעשות איתו?
מה המורים יעשו בשיעורים הרגילים?**

בניית תכנית

התערבות אישית

לכל התלמידים המצאילים תיבה
תכנית אישית

צוות הכלה-אל"ה הכולל את מנהל/ת בית
ספר, היועצות המת"לית, רכבת ההשתלבות
ומורות השילוב ומהווה צוות חשיבה המעניק
תמיכה וליווי מקצועי למחנכים יבנה את
התכנית

לצורך איסוף נתונים נשתמש בכלי מיפוי
ובמידע שנכתב בתיק הסמ"ל (במידה יש)
לשם בחינת החולקות והחסמים שיש לתלמיד
בתחום הלימודי-רגשי-חברתי

הנהלה רתומה לתהליך

כדי לייצר מודל הוראה דיפרנציאלית יעיל, ההנהלה בבית הספר תצטרך להקצות שעות ליישום דרכי ההוראה וליצור גמישות במערכת השעות בהתאם לצורכי המורים. כמו כן, ההנהלה שיוזמת את ההשתלמויות והכשרות המקצועיות צריכה לבחור השתלמות הקשורה להוראה דיפרנציאלית. וכן צוות ההנהלה והפורום הפדגוגי צריכים להיות שותפים פעילים בתהליך, לוודא ביצוע והתקדמות עם צוותי ההוראה תוך תמיכה בשינוי דרכי ההוראה.

מהי הוראה דיפרנציאלית?

הוראה או למידה
דיפרנציאלית (מבדלת)
היא מתן מענה מותאם
לתלמידים מגוונים בעלי
רמות ידע ומיומנויות שונות,
בעלי שאיפות ונטיות שונות,
לרוב בתוך כיתה או קהילת
לומדים.

אבני ראשה,
ויקיפדיה

הוראה או למידה דיפרנציאלית מתבססת על כמה עקרונות יסוד

הכיתות הן הטרוגניות,
כלומר : מורכבות מתלמידים בעלי שונות.
ברוב הספרות המקצועית מדברת על כך כי
השונות באה לידי ביטוי
בשכבה הסוציו-אקונומית ממנה מגיע התלמיד
או ברמת ההישגים שלו.
עם זאת, השונות מתבטאת
גם ביכולות הלימודיות של התלמיד,
בהעדפותיו, רצונותיו, שאיפותיו,
סגנונות הלמידה,
תחומי העניין והתרבות שלו.

**הכיתה ההטרוגנית בעלת
יתרונות רבים למוביליות
חברתית ויצירת חברה רב
תרבותית, וכן תומכת בתהליכי
הלמידה של התלמידים
המתקשים יותר מאשר פוגעת
בהישגי התלמידים החזקים.**

ההוראה הפרונטלית מתעלמת מן הפערים בין התלמידים, שלעיתים יכולים להגיע להבדלים משמעותיים עד כדי פערים של מספר שנות לימוד בין תלמיד ותלמיד באותה הכיתה.

אופן הלימוד המסורתי בכיתה ההטרוגנית מציב קשיים משמעותיים -

**באיזו רמה על המורה ללמד?
האם רמה המותאמת לתלמידים שזקוקים לתמיכה ומתקשים בהבנת החומר הנלמד?
או שמא להמשיך וללמד חומר חדש כדי לאתגר את התלמידים שכבר הצליחו להבין את החומר מהשיעורים הקודמים?**

**כל תלמיד שונה ביכולת
שלו לקלוט מידע.
כלומר: זמן הלימוד, שיטת הלימוד,
תצוגת החומר ואופן התרגול של
החומר משפיע באופן שונה
על ההישגים של כל תלמיד.
הנחה זו תקפה גם לשיטות לימוד
וגם לשיטות ההערכה המשפיעות על
ההישגים של התלמידים.**

אם כן, מה עלינו לעשות?

על כל מארה

• לעשות היכרות עם היכולות הלימודיות של כל תלמיד

צ'פמן וקינל (2005)
טענו כי על המורה
לעצם הערכה מקדימה
של רמת הכיתה
לפני התחלה של כל נושא
חדש בתחום הלימוד.

• לאוון השיטות
ההוראה

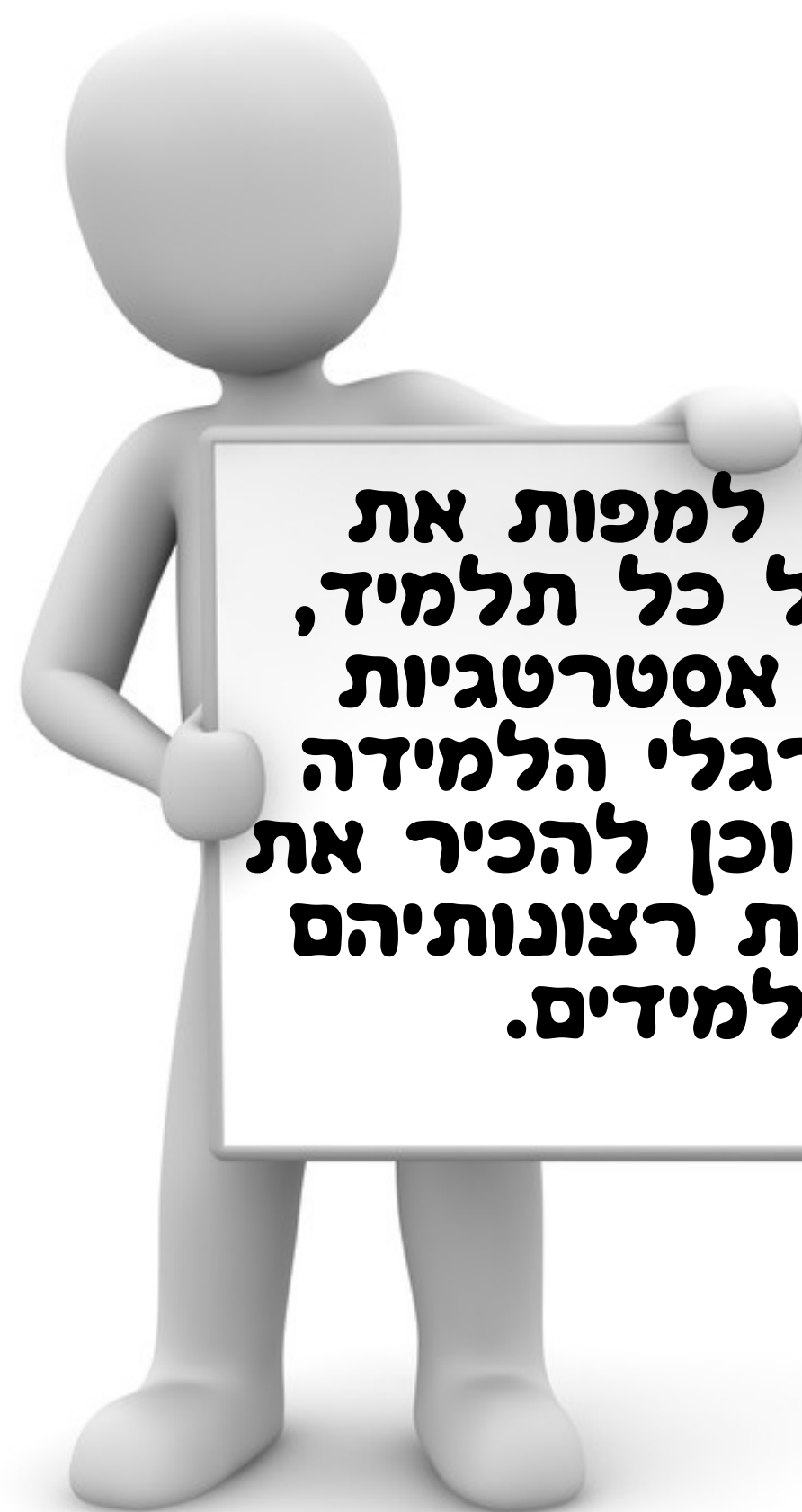
• לעבד אסטרטגיית
למידה

**ניתן להיעזר במיפויים
של המת"לית ושל רכזת
ההכלה וההשתלבות**

**ניתן למפות זאת באמצעות
מבחנים, בדיקת שיעורי בית,
השתתפות / אי השתתפות
במהלך השיעור, ובדיקות
עצמאיות של המורה מחוץ
לגבולות השיעור.**

היכרות עם היכולות האישיות של כל תלמיד

**על המורה למפות את
ההישגים של כל תלמיד,
להכיר את אסטרטגיות
הלמידה והרגלי הלמידה
של התלמיד וכן להכיר את
נטיותיהם ואת רצונותיהם
של התלמידים.**

זיהוש אסטראזיית למידה

על המורה לגבש תוכנית
להוראה שונה לכל תלמיד
במהלך השיעור ומחוצה לו.

- ניתן להשתמש בזמן השיעור כדי לעבוד עם קבוצות שונות.
- ניתן לחלק לעבודה עצמאית שונה בהתאם לכל תלמיד.
- ניתן להתאים את שיעורי הבית או לאפשר בחירה בין סוגי תוצרים ועבודות שונות כדי שכל תלמיד יוכל לבחור את העדפותיו.

גיוון השיטות ההוראה

לימוד אותו חומר בעזרת שיטות למידה שונות ייתן לכלל התלמידים, אשר כל אחד מהם מגיב אחרת לכל שיטת הוראה, את ההזדמנות לקלוט את החומר וליישם אותו בהצלחה.

הצגת הידע באופן שונה, לימוד אותו החומר מתוך הקשר שונה ומנקודת פתיחה אחרת, שינוי סביבת הלמידה,

גיוון בדרכי ההערכה באותה הכיתה הם דוגמאות ליישום מרכיב זה.

יישום ההוראה הדיפרנציאלית

- מבחן מטרים לפני הגעה ליחידת ידע חדשה
- שיעורי בית - טעויות שחוזרות על עצמן בדפוס מסוים
- השתתפות במהלך השיעור, מענה או אי מענה על שאלות
- שיח עם ההורים, מחנך הכיתה או שיח עם דמות משמעותית אחרת עבור התלמיד

מורה לא יוכל לממש דרכי הוראה דיפרנציאלית בכיתתו ללא הבנה מעמיקה של מאפייני התלמיד לאורך זמן, כלומר מורה לא יוכל לבנות מודל הוראה דיפרנציאלית על בסיס מבחן או אבחון בודד, אלא על רושם מתמשך לאורך זמן מהישגי התלמידים וניתוח יכולותיהם. ככל שניתוח זה יהיה מהימן יותר ויתבסס על עבודה של התלמידים, כך מודל ההוראה הדיפרנציאלית שיבנה המורה בכיתתו, יהיה יעיל יותר.

לסיכום

מה נדרש מאיתנו?

הוראה מותאמת פרט

הינה הוראה יצירתית

ולכן לשם כך צריך

תרבות, אקלים, צוות

ומנהיגות בית ספרית

המשפיעה על שימוש

בהוראה דיפרנציאלית,

מותאמת פרט, בכיתה.

1. לבחור את היעדים המשמעותיים שכל

אחד מאיתנו רוצה לקדם בבית ספרו

בשנה"ל הבאה.

2. לבנות תכנית עבודה כוללת תכניות

חיצוניות והדרכה המתאימות לקידום

יעדים אלה.

3. לבחור פיתוח מקצועי לכלל המורים

בהקשר של הוראה מותאמת פרט.

בהצלחה!!!

